

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

Ro'yxatga olindi:

BD-5110900 -3.09

2018-yil "3" "03

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

2018-yil "12" "03

RIVOJLANISH PSIXOLOGIYASI, PEDAGOGIK PSIXOLOGIYA
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar
Ta'lim sohasi:	110000 – Pedagogika
Ta'lim yo'nalishi:	5110900 – Pedagogika va psixologiya

Toshkent – 2018

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2018-yil 22-
dagi 274-sonli buyrug'ining 2-ilovasi bilan fan dasturi to'yxati
tasdiqlangan

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha
O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2018-yil
3-03-dagi 1-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetida
ishlab chiqildi.

Tuzuvchi:

N.I.Xalilova – Nizomiy nomidagi TDPU, "Psixologiya" kafedrası dotsenti,
psixologiya fanlari nomzodi

Taqrizchilar:

Lutfullaeva N.X. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti "Kasb ta'limi
(iqtisodiyot)" kafedrası dotsenti, psixologiya fanlari nomzodi
Ergashova K.M. – Toshkent yuridik kolleji katta o'qituvchisi

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
o'quv-uslubiy Kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan (2018-yil 21-
12-dagi 1-sonli bayonnomasi).

2017 yil istikbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston
Respublikasi Prezidentining nutqi //Xalq so'zi gazetasi 2017 yil 16 yanvar
№11.

11.Mirziyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston
davlatini birlashtirish barpo etamiz. "O'zbekiston" 2016.

12.Mirziyev Sh.M. Bуюk kelaqagimizni mar'd va oliyjanob xalqimiz
bilan birla k'ramiz. "O'zbekiston" 2017

13. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyev 2017—2021 yillarda
O'zbekistonda rivojlanishning besh ta ustuvor yo'nalishi bo'yicha
harakat strategiyasi. 7 yanvar 2017 yil.

14. Psychology as the Behaviorist Views it John B. Watson (1913) First
published in Psychological Review, 20, 158-177.

15. Michael W. Eysenck, Mark T. Keane Cognitive psychology. Psychology
press USA, 2005 130 bet.

16. J.A. Groeger, Memory and Remembering (1997).

17. Мартинской Т.Д. "Детская практическая психология" Под ред.-М.,
"Изд-во" 2000.-255с.

18. Петерс В.А., "Педагогическая психология (в вопросах и ответах)" М.
"Изд-во" 2000.

19. Хрестоматия, "Психология зрелости" М. Самара. Гуманитарный
наук, 2003.

Internet saytlari

20. www. tdpu. uz

21. www. pedagog. uz

22. www. ziyonet. uz

23. www. edu. uz

I. O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni

Mazkur fan shaxs shakllanishining psixologik qonuniyatlarini, turli yosh davrlarida ta'lim-tarbiya berishning psixologik tamoyillarini hamda o'qituvchi shaxsining psixologik xususiyatlariga doir nazariy va amaliy bilimlarni qamrab oladi. Ayniqsa, shaxs ta'lim va tarbiyasiga doir psixologik bilimlarni bilishi va amal qilishga nisbatan ongli munosabatni qaror toptirish hamda yetuklik va keksalik davridagi shaxs taraqqiyotiga doir qarashlarning mohiya tini tushunishda talabalarni zarur bo'lgan bilimlar bilan qurollantiradi.

Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya fani umumkasbiy fanlar blokiga kiritilgan kurs hisoblanib, 1-2 kurslarda o'qitilishi maqsadga muvofiq. Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya fani gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy fanlar turkumiga kiradi va barcha pedagogik bakalavriat ta'lim yo'nalishlarida ham o'qitiladi. Mazkur fan boshqa psixologik fanlarning nazariy va uslubiy asosini tashkil qilib, o'z rivojlanishida aniq yo'nalishdagi psixologik fanlar uchun zamin bo'lib xizmat qiladi.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifasi

Fanni o'qitishdan maqsad- talabalarga shaxs rivojlanishining turli davrlarida yuzaga keladigan psixologik, fiziologik o'zgarishlar, qonuniyatlar hamda yoshga bog'liq holda ta'lim va tarbiyani tashkil qilishning psixologik mexanizmlari borasida bilimlarni hosil qilish va amaliyotga tatbiq qilish ko'nikmasini tarkib toptirishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar psixologik hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarni bajaradi.

Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talabalar qo'yiladi. **Talaba:**

-rivojlanish psixologiyasi, pedagogik psixologiya, shaxs rivojlanishining psixologik qonuniyatlari to'g'risida **tasavvurga ega bo'lishi**;

-rivojlanish psixologiyasining asosiy muammolari, shaxs rivojlanishining turli davrlaridagi psixologik o'zgarishlar, qonuniyatlar, mexanizmlar, tamoyillarni, ta'lim-tarbiyani tashkil qilishning xususiyatlarini **bilishi va ulardan foydalana olishi**;

-talaba shaxs rivojlanishi borasidagi psixologik hodisa va jarayonlarni tahlil qilish usullarini qo'llash, shaxs kamoloti borasidagi muammolar bo'yicha yechimlar qabul qilish **ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak**.

30. Rivojlanish
  31. Sotsiogenetik yondashuv
  32. Biogenetik yondashuv
  33. Psixogenetik yondashuv
  34. Ta'lim va rivojlanish birligi
  35. Rivojlanish ta'limga bog'liq bo'lmaydi
  36. Insonning ta'lim jarayonida rivojlanishining turli ko'rsatkichlari
  37. O'zlashtirish
  38. Ta'lim jarayonini boshqarish
  39. O'qish va aqliy
  40. Tarbiya tushunchasi
  41. SHaxsning motivatsion sohasi
  42. SHaxs shakllanishining psixologik shart sharoitlari
  43. Tarbiya qonuniyatlari
  44. Tarbiya tamoyillari
  45. Tarbiya metodlari
  46. Tarbiya shakllari
  47. O'zini o'zi tarbiyalash
  48. SHarq allomalari asarlarida o'qituvchi shaxsi muammosi
  49. O'qituvchining kasbiy muxim sifatleri
  50. Pedagogik qobiliyat
- Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

VI. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari

Asosiy adabiyotlar:

1. G'oziev E. Ontogenez psixologiyasi. Toshkent, Noshir., T 2010.
2. Do'stmuhammedova Sh.A., Z.T.Nishonova, S.X.Jalilova, Sh.T.Karimova, Sh.T.Alimbayeva "Yosh davrlari va pedagogik psixologiya" Toshkent Fan va texnologiyalar Markazining bosmaxonasi. 2013.
3. Davletshin M.G. va boshqalar «Yosh davrlari va pedagogik psixologiya» T. TDPU, 2004 yil.
4. Shtern A.S. «Введение в психологию» М.: Академия Spb 2002.
5. David G. Myers "Psychology". NY, 2010. WORTH PUBLISHERS.
6. Абрамова, Г.С. «Возрастная психология»: Учебное пособие для студентов вузов.-М., «Изд-во» 2001.- 621с.
7. Криско В.Г. «Психология и педагогика» М.: Харвест – АСТ 2000.
8. Зимняя, И.А. «Педагогическая психология»: Учебник для вузов. –М., «Изд-во» 2002.-384с.
9. Реан А.А., Бордовская, Н., Розум, С. «Психология и педагогика» СПб.: Питер 2007.

Qo'shimcha adabiyotlar

10. Мирзиёев Ш.М. Танкидий тахлил катгий тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик хар бир рахбар фаолиятини кундалик коидаси бўлиши керак Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва

III. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-Modul. Rivojlanish psixologiyasida shaxs kamolotining asosiy bosqichlari

1-mavzu. O'spirinlik davri

O'spirinlik psixologik yosh sifatida rivojlanishning ijtimoiy shart-sharoiti, o'spirinlik davrida etakchilik faoliyat, o'spirinlik davrida intellektual rivojlanish, shaxs rivojlanishi, o'spirinlik davrida muloqot. O'spirinlik davrida refleksiyaning rivojlanishi.

2-mavzu. Kattalik yoshlik va yetuklik

Kattalik psixologik bosqich sifatida, kattalikni davrlashtirish muammosi, etuklik davrining etakchi faoliyat va rivojlanishning ijtimoiy shart-sharoiti, kattalik davrida shaxs rivojlanishi, kattalik davrining me'yoriy inqirozlari, kattalik davrida psixofiziologik va bilish jarayonlarini rivojlanishi.

3-mavzu. Kattalik keksayish va keksalik

Keksalik bioijtimoiy hodisa sifatida. Gerontopsixologiya muammolariga doir dolzarb tadqiqotlar, keksayish va keksalik nazariyalari, keksalikni yosh chegaralari, muammosi, keksalik davrida shaxsiy inqiroz va yoshning psixologik vazifalari, keksalik davrida etakchi faoliyat va rivojlanishning ijtimoiy shart-sharoiti, keksalik davrining shaxsiy xususiyatlari, keksayish davrida bilish jarayonlari.

2-Modul. Pedagogik psixologiyaning dolzarb muammolari

4-mavzu. Pedagogik psixologiya fanining predmeti, maqsad va vazifalari

Pedagogik psixologiya fanining rivojlanish tarixi, pedagogik psixologiya fanining tamoyillari va metodlari.

5-mavzu. Ta'lim ijtimoiy madaniy fenomen

Jamiyatning dastlabki rivojlanishi bosqichlarida bola shaxsiga munosabat xususiyatlari, ta'lim jarayonini tuzish uchun asos sifatida inson haqidagi falsafiy-asoslar, hozirgi zamon ta'limi: kognitiv-orinetirovkadan shaxsiy orientirovkali ta'lim paradigmatlari.

6-mavzu. Ta'lim psixologiyasi

O'quv faoliyati, o'quv motivlari, rivojlanuvchi ta'limning psixologik asoslari, dars jarayonida o'quvchilarni boshqarish texnikasi va usullari, kompyuterlashtirilgan ta'limning psixologik jihatlari.

7-mavzu. Tarbiya psixologiyasi

Tarbiyaviy texnologiyalarning psixologik aspektlari, turli yosh bosqichlarida tarbiya xususiyatlari, shaxs shakllanishiga oilaning ta'siri, shaxs tarbiyasida madaniyat.

8-mavzu. O'qituvchi psixologiyasi

Pedagog faoliyatida psixologiyaning o'rni, pedagogik muloqot, pedagogik o'zaro harakatlar psixologiyasi, pedagogik qobiliyatlar, pedagogik faoliyatning individual uslubi, pedagog bilan psixolog faoliyatining modeli, pedagogik jamoa psixologiyasi.

IV. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

17. O'spirinlik davri
18. Kattalik yoshlik va etuklik.
19. Kattalik keksayish va keksalik
20. Pedagogik psixologiya fanining predmeti, maqsad va vazifalari
21. Ta'lim ijtimoiy madaniy fenomen
22. Ta'lim psixologiyasi
23. Tarbiya psixologiyasi
24. O'qituvchi psixologiyasi

Seminar mashg'ulotlar multimedia qurilmalar bilan jihozlangan auditoriyada bir akadem guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tkazilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Ilk o'spirinlik davrining psixologik xususiyatlari
2. Ilk o'spirinlik davrida shaxsni shakllanishi
3. Ilk o'spirinlik davrida bilish jarayonlari
4. Ilk o'spirinlik davrida aqliy faoliyatlarining xususiyatlari
5. Ilk o'spirinlik davrida kasb tanlash muammosi
6. Ilk o'spirinlik davrida turmush haqidagi tasavvurlarini shakllanishi
7. Ilk o'spirinlik davrida aqliy rivojlanish
8. Talabalik davrining psixologik xususiyatlari
9. Talabalarning o'quv faoliyat xususiyatlari
10. YOshlik davrining psixologik xususiyatlari
11. Etuklik davrining 1-bosqichida shaxsning rivojlanishi
12. Etuklik davrining 2-bosqichida shaxsning shakllanishi
13. Psixogerantologiya haqida tushuncha
14. Biologik keksayish
15. Keksayish davrida shaxs psixologiyasi
16. Keksalik davrida shaxsning psixologik xususiyatlari
17. Uzoq umr ko'ruvchilarning psixologik xususiyatlari
18. Pedagogik psixologiya fanining predmeti
19. Pedagogik psixologiyaning muammolari
20. Pedagogik psixologiya vazifalari
21. Pedagogik psixologiyani tuzilishi
22. Pedagogik psixologiyaning rivojlanish bosqichlari
23. Pedagogik psixologiyaning tadqiqot metodlari
24. Kuzatish metodi
25. Eksperiment metodi
26. Psixologik pedagogik tadqiqotning yordamchi metodi
27. Ta'lim tizim sifatida
28. Jarayon sifatida ta'lim
29. Pedagogik psixologiyada ta'lim mazmuni sifatidagi jarayonlari